

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Legatis, De Successionibus Ab Intestato, De Renvnciationibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. IV. Lucana legati. De legato creditorum, ac jurium, & actionum, quid comprehendat, an scilicet solùm nomina debitorum, vel etiam pecunias destinatas investimento, sive existentes penes ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74076](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74076)

LUCANA

LEGATI

PRO

CLARA FRANCIOTTA

CVM

MICHAELE ANGELO
STIAVA.*Causa disputata coram A. C.,
postea concordata.*

De legato creditorum, ac jurium, & actionum, quip comprehendat, an scilicet solim nomina debitorum, vel etiam pecunias destinatas investimento, sive existentes penes procuratores, & ministros testatoris; Vel potius referendum solum sit ad credita, ac jura, & actiones quae habeantur contra ipsum legatarium pro ejus liberatione, non autem, ut ei legata sint jura, & actiones contra alios.

SYMMARIUM.

- 1 **F** Acti seris.
- 2 Est attendenda substantia voluntatis, non autem formula verborum.
- 3 Et voluntas desumenda est ex facti circumstantiis simul junctis.
- 4 De conjecturis, & argumentis probantibus, ut solum relicta est liberatio.
- 5 Qua proprie dicantur nomina debitorum.
- 6 Sub istorum nomine non veniunt occupatores honorum debitoris, vel depositarij, & ministri.
- 7 Loca montium, & similia jura habentur pro stabilibus.
- 8 De verbo investire quid significet.
- 9 Alius est in dubio referendus titulum licitum.
- 10 Ad regulandum voluntatem testatoris attendi debet ejus destinatio, vel opinio &c.

DISCURSUS IV.

In testamento Augustini Franciotti Nuncij Colonienfis, de quo habetur actum sub tit. de legitim. & de rat. disc. 10., inter alia ibi disposita, continetur in particulari, & separato capitulo, legatum scutorum trium mille ad favorem Michaelis Angeli secretarij, ac intimi familiaris testatoris, cum assertionem pro remuneratione ejus servitij; Deindeque per aliud capitulum separatum, assignata ratione, ut dictum Michaelem Angelum ab omnibus molestijs liberaret, ei legavit omnia credita, & actiones directas, & indirectas, ac tam civiles, quam criminales, quae ex qualibet causa ipsi testatori competere possent; Cum autem in hereditate adessent quamplura nomina debitorum ex causa mutui, vel alia, tam in Urbe, quam in Civitate Lucana; Ac etiam penes ejusdem testatoris Agentem, seu negotiorum gestorem in Urbe, reperirantur de tempore mortis, scuta bis mille ex diversis effectibus obventa; Ipseque testator per annos antequam ab Urbe discederet, dedisset cuidam pro-

bato negotiatori scuta quatuor mille circiter, quos dictus negotiator promisit sub ejus nomine investire se obligabat, sin minus solvere fructus ad rationem locorum montium; Hinc proinde dictus Michael Angelus pratendere capit, ut haec omnia sub dicto legato venirent, atque ad ipsum spectarent; Cumque acquiescere nollet meo Responso pro veritate desuper edito ad instantiam haeredis, fretus aliquibus Respnis aliorum Advocatorum diversimodè sentientium, juxta eam ingeniorum varietatem, quam quotidie experimur; Hinc proinde introducta fuit lis coram A. C. postea concordata.

In responso autem ut supra dato, ac etiam deinde scribendo in causa, pro haerede, more Advocati; Duas informabam inspectiones; Unam scilicet generalem, ut haec dispositio nihil ex dictis effectibus complecteretur, sed importaret solum liberationem à creditis, ac juribus, & actionibus, quae contra ipsum legatarium, testatori, ejusque haeredi, vel alijs ex causa ejus servitij, & administrationis competere possent; Et alteram particularem, an posito, ut comprehendere credita, ac jura, & actiones activas contra alios, de quibusnam id intelligendum esset, & praesertim, an comprehenderet dictas duas paritas existentes, penes agentem, & penes camplorem.

Quatenus pertinet ad primam; Dicebam [etiam in sensu veritatis] ut attenda regula, quae perpetuò in omnibus actibus, praesertim verò in illis ultimarum voluntatum, attendenda est, hoc eodem tit. ac sub alijs de testam. & de fideicommissis., omnique alia materia frequenter insinuat, ut non formalitas, vel grammaticaliter significatio, sive literalis sensus verborum, sed substantia veritatis attendi debeat; Ex toto dispositionis contextu, magisque ex alijs facti circumstantijs, & qualitate desumenda, patebat quod reverà istud legatum contineret solum liberationem à quibuscunque creditis, ac juribus, & actionibus, quae testatori, vel alteri ex ejus causa, contra ipsum legatarium competere, non autem in eo sensu literali, in quo legatarius, ejusque Consultores illud accipiebant.

Ad ita sentiendum movebar ex pluribus fundamentis, & considerationibus, ponderandis cum altera pariter recepta regula, ut in ultimarum voluntatum praesertim interpretatione, attendenda, de qua satis frequenter dicitur titulo de fideic. & alibi, ut *singula, quae non prosunt, juncta juvent*; Ità juxta pluries insinuatam exemplum more pictoris in opere musyvo, ex pluribus parvis lapidibus, nihil de perse operantibus, efformando figuram.

Primo nempe accipiendò rei primordium, quod dictus legatarius, quamvis ejus principale munus esset secretarij, attamen ut potè primus, ac totalis testatoris fiduciarius, omnimodam administrationem tam negotiorum privatorum, quam pertinentium ad Nuntiaturam habuerat; Et consequenter quod, tam per testatoris haerodem, quam per ministros camerales ipsius Nuntiaturae, ac Urbis, ad redditionem rationum, earumque justificationem cogi poterat, atque molestias desuper pati.

Secundo in idem, attento proemio dispositionis, dnm non assignatur causa benevolentiae, vel gratitudinis, seu remunerationis, sed altera liberandi ipsum Michaelem Augelum à quibuscunque molestijs; Istaque ratio seu causa proemialis, quae de sui regulari natura denotat causam finalem, congruebat huic intellectui, non autem alteri.

Tertio in idè ratione discretiva, quoniam quando

do testator legatum eidem famulo facere voluit, in primum, ac remunerationem servitij, id expressit cum legato particulari summa scutor. 3000., quæ attenda qualitate legatarij, ac servitij, erat potius magna, & exorbitans, præsertim comparative ad alios familiares.

Quartò, incongruentia quæ alias adesse videretur in illis verbis *jurium, & actionum, tam civilium, quam criminalium*, dum incongruum est actiones criminales activè alteri legari.

Quintò, ob præceptum datum hæredi liberandi eundem à quibuscunque molestijs, quæ ab alijs eidem familiari inferri possent, eundem hæredem obligando ad suppeditandum quidquid pro dicta liberatione necessarium esset, quamvis universam hereditatè defuper erogare oporteret; Argumentum clarum, quod per hanc dispositionem, aliud in animo testator non habuerit, nisi dictum finem in præmio enarratum, liberandi hunc fiduciarium familiarem à quibuscunque molestijs, quæ pati posset ex causa fiduciariæ administrationis, ob quam non solent confici libri, nequè adhiberi illæ diligentia super justificatione rationum, quæ fiunt per illos, qui habent ex munere principali, domus præfecturam, seu aliam administrationem, isteque videbatur verus, ac germanus hujus dispositionis intellectus.

Ex sextò demum, ac omnium fortius, ex maxima inverisimilitudine, dū supponebatur, quod nomina debitorum [comprehensivè dictis duabus partibus] importarent ingentem summam scutorum 12. m. circiter; Omnino etenim id improbabile videbatur; Tūm ex eo quod summa esset incongrua, atque importaret notabilem partem hereditatis, quæ testator reliquerat germanæ fororū, cum fidei commissu ad favorem ejus filiorum, & deinde ad favorem Ecclesiæ juxta seriem de qua dicto disj. 10. de leg. 1. & derivat.; Tūm etiam quia verisimiliter in hoc legato expressisset eandem causam, quam cum verbis nimium significativè expressit in longè magis exiguo legato scutorum 3. m.; Ponderando etiam quod in dicto legato scutorum 3000. dixit ea relinquere jure legati, quod non dixit in hac altera dispositione.

Præterea advertendam, quod cum de recenti sequuta esset mors patris testatoris, per quam duplex actio sibi aperta erat ad bona per eundem patrem possessa Una scilicet testatæ, vel intestatæ successio; Et altera antiqui fidei commissi, quorum neutram agnoverat, undè propterea dominium bonorum non acquisiverat, sed solum ad ea jus, & actionem habebat; Hinc proinde, ubi dicta verba, in literali, seu grammaticali sensu accipienda essent, istas hereditates, & successiones quoque capere deberent, dum ita non nisi jus, & actio competebat, contra omnem profus verisimilitudinem, quæ in ambigua voluntatis questionibus principatum obtinet inter præsumptiones, & conjecturas, ex vulgari, & quotidiano axiomate, quod verisimilitudo imaginem habet veritatis, inverisimilitudo autem illam falsitatis.

Hinc proinde opus non erat assumere aliam inspectionem, quæ scilicet partitæ venirent sub dicto legato, necne, utpotè inanem, quoniam vel nullæ, vel omnes venire debebant; Siquidem ubi legatum ad nomina debitorum solum restrictum esset, tunc rectè hæc inspectio intraret, quidnam scilicet sub hoc vocabulo veniat, sed quoniam dispositio latius patebat de quibuscunque juribus, & actionibus ex quacumque causa competentibus, concep-

ta per verba effrenata, idcirco omnia hæc capere, & consequenter, vel totum, vel nihil capere; Cumque omnino incongruum esset, ut totum caperet, idcirco omnino probabilius erat, ut nihil dictum effectum liberationis operaretur.

Verum ubi, juxta sensum scribentium pro legato, de nominibus debitorum tantum generatim adeo illa venirent; Adhuc tamen] eodem veritate sensu retento] dicebam, ut venire non deberent, prædictæ duæ partitæ; Non quidem ditionem, bis mille; quæ in pecunia reperiebantur, minima debitorum, seu creditorum, quoniam nominantur illa, quæ pendunt ex causa manuum, vel alia causa debendi, undè dominium pecunie, vel alius quantitatis, non sit penes creditorem, sed penes debitorem obligatum ad solutionem; Item in hac facti specie dici non poterat, cum dictus negotiorum gestor retinebat hanc pecuniam potius tanquam depositarius, vel minister.

Ideo què conclusionem habemus, quod nomine debitorum, & eorum nominum, venissent illi, qui sunt tales, non autem illi, qui non sunt bona testatoris juxta doctrinam Baldi, cum necessitate num. 2. God. de fideicom. Mart. de consuet. lib. 9. tit. 4. num. 3. vers. castrum. Ac què in hoc dabam prædictum exemplum omnium Magnatum, & nobilium, ac etiam mercatorum, qui retinent eorum pecunias penes thesaurarios, vel capserios, aliosque ministros, idcirco ditionem possunt, nomina debitorum; Idemque pro illis pecunijs, quæ retinentur penes edem factam, vel in alio banco in forma depositi irregularis, quod effectum nomen debitoris de stricto jure importat, attamen profus incongruum esset dicere, ut id veniret sub nomine debitorum.

Quoverò ad alteram partem scut. 4000., quæ per quatuor annos antè discessum testatoris ab illo, data fuit campfori ut supra, planum videbatur, ut ea non veniret sub legato nominum debitorum, cum constaret eam fuisse destinatam investimento locorum montium, quæ pro stabilibus possidenda habentur, ac loco circumscribuntur, ut de locorum montium Urbis Gabr. cons. 151. lib. 2. num. 2. de rari. decis. 474. num. 1. & decis. 913. de rari. decis. 66. num. 10. Et de juribus super redditibus Regijs, vel Republicæ Thef. in lib. 2. quæst. juris. Rouit. Pragmat. 1. de jur. & exaction. Fisd. num. 66. & 80. cum seqq.; Et de pecunijs depositis in Montibus Venetiarum, seu Florentiæ Reia in Seneta prærij bonorum 13. Novembri 1602. coram Cardinali Hieronymo Pamphilio, quæ passim recepta est, tanquam in materia magistratrali, ut sub tit. alien. & contract. disj. 1.

Destinatio autem probabatur; Tum ex verbo investire, quod ex communi loquendi usu connotat hujusmodi investimenti, non autem mutui, ut de l. 275. numer. 1. post Zacch. de oblig. cum de l. 85. par. 4. rec. tom. 2. & 668. eadem par. 4. tom. 2. decis. 56. num. 6. par. 12. rec. & in alijs; Tum etiam ex qualitate datoris pecunie, qui erat Archiepiscopus, & Ecclesiasticus, ideo què et non congruebat mercatura, & consequenter conventio referenda est ad titulum licitum, ut ad rem bene habetur per Rotam decis. 255. num. 4. & 1. par. 12. rec.; Nil obstantè quod campfor, qui pecuniam receperat, eam non investierit, undè propterea remaneret in terminis crediti, quoniam in hac mat-

De L. U
de
testament
et testat
9VI
9

ria attendenda est destinatio domini pecuniae, vel honorum, ad effectum regulandi ejus voluntatem, non autem quod ex facto tertij id sequutum non sit, ut in alijs pluribus advertitur; Ita enim testator supponendo, ut dictus campfor datam fidem implerisset iuste opinari potuit, quod istud investimentum factum jam esset in loca montium; Proinde etiam ista ratio deficientis animi cadere poterat in dicta alia partita penes Agentem, seu negotiorum gestorem, dum eam ignorabat, concordia tamen substituit occasionem ulterioris disputationis; Verum ista mihi videbatur veritas.

AVXIMANA
LEGATI

PRO

VGONE, ET ALIIS
DE CIMIS

CV M

VBALDO ETIAM DE CIMIS

Causa disputata coram A. C. & resolutus
pro Vbaldo.

An, & quando sub legato mobilium domus,
veniat pecunia numerata, quae in domo
reperita sit.

SVMMARIVM.

- 1 **F**acti serie.
- 2 De decisionibus firmanibus compræhensionem pecuniae sub legato mobilium.
- 3 De abusu deferendi doctrinis, non curando distinctiones, & ratiocinia.
- 4 Est questio facti, an pecunia veniat sub hoc legato, & quomodo cum distinctionibus decidenda.
- 5 De legato generali absque praefinitione loci.
- 6 Vfus loquendi in hoc attendi debet.
- 7 De distinctione inter pecuniam praesidij causa, & alteram.
- 8 Quando dicatur de una, vel altera specie.
- 9 De eodem cum distinctione.
- 10 Declarantur decisiones, de quibus numer. 2.
- 11 Quod facti circumstantia potius attendi debeant, & quomodo in hac materia procedendum sit.
- 12 De circumstantijs in hac facti specie, ut pecunia non veniat.
- 13 De vocabulo massariarum posito cum illo mobilium tanquam synonymo.

DISC. V.

Um Silvester, Ubaldo ex forore nepoti reliquisset usumfructum domus, ac omnium, & quorumcumque mobilium in ea existentium, cum verbis ampliorum universitatem denotantibus; Casus autem dedisset, quod de tempore mortis testatoris, domi reperita esset quaedam summa scutorum 300. circiter in pecunia numerata; Hinc proinde orta est controversia inter legatarium, & haeredes, an dicta pecunia sub dicto legato compræhensa esset, introductaque causa co-

ram A. C., ab isto prodijt determinatio, favore legatarij, commissaque appellationis causa in Rota, incertum est, an ea ulteriorem progressum habuerit, vel per concordiam terminata sit, cum amplius de illa actum non audierim.

Resolutionis fundamentum fuit auctoritas specialis Rotæ in *Carbacen. legati 7. Junij 1652. coram Cerro*, edita in casu illius testamenti, de quo habetur actum *sub rit. de restam. disc. 22*, ubi pro legatario mobilium, responsum fuit pro compræhensione pecuniae in summa valde notabili scutorum circiter bis mille; Ac etiam ob firmata in eisdem terminis compræhensionis pecuniae sub legato mobilium *apud Alrograd. conf. 70. lib. 1.*, ubi late de istius opinionis fundamentis; Et quamvis ego scribens pro haeredibus, deducere distinctiones casuum, de quibus infra, ex quibus sujus quaestions decisio verè regulanda est, attamen juxta currentem abusum, immorandi in auctoritatibus punctualibus, cum eis processum fuit, non curando distinctiones, quæ in omnibus Advocatis, praesertim verò in me, ita meo fato, exigente, ratiocinia, ac ingenij acumen reputari solent.

Dicebam igitur, etiam cum sensu veritatis, quod, quidquid nostri certent super antinomya legum, quæ in hac materia invicem pugnare videntur; Omnino veritatis est, ut ista non sit quaestio juris, sed voluntatis, ideoque metienda ex facti circumstantijs, quæ illam uno, vel altero modo expressè, vel conjecturaliter probent; Istaque probatione accedente, cessant omnes juris regulæ, vel dispositiones, ad quas solum recurrere oportet, ubi dicta probatione non accedente, versemur in ambiguo, in quo pro congrua jurtum applicatione, adhibenda venit plurium casuum distinctio, quam inter antiquiores, omnium melius adhibet *Menchob. lib. 4. praesumpt. 138.* ad quem in hac materia omnino recurrendum esse admonet *Castil. de usufruct. cap. 38. num. 23.* atque inter moderniores, bene etiam occasione compræhensionis mercium venalium sub legato mobilium, distinguit *Merlin. lib. 2. contr. 65.* neque distinctionem negat *Alrograd. dicto consil. 70.*

Primus igitur casus est, ubi agitur de indefinito, ac generali legato mobilium absque aliqua domus, vel alterius loci praefinitione; Et tunc licet non desint contradicentes, verior tamen magisque communis videtur opinio, pro compræhensione pecuniae indefinitè, ex sola tamen [ut dictum est] praesumptione juris, cujus virtus, ac operatio est transfundendi onus contrariae probationis in haeredem. Alter casus est, ubi accedat loci praefinitio, praesertim verò, juxta frequentiore contingentiam, sit praefinitio domus, quia nempe factum sit legatum mobilium domus, vel in domo existentium, & tunc altera intrat subdistinctio, an in loco adfit usus loquendi, per quem sub hoc vocabulo mobilium domus, sola suppellectilia compræhendantur, ideoque pecunia non veniat, cujus jure etiam merces, ac gemmae, vasa aurea, & argentia regulari solent, illis exceptis, quæ quotidiano communi usui deferantur, tunc enim usui deferendum est, sive sit universalis loci [sive & melius] sit particularis testatoris.

Aut verò ille non probatur, ac probari debere [quatenus non sit notarius], credit magis communis DD. schola, ac pariter subdistingendum est inter eam pecuniam, quæ domi retineatur, peculij, seu praesidij causa, & sic cum destinatione, ut ubi perpetuo maneat & tunc veniat sub legato; Aut ibi reposita